

Natasha Erkkilä-Kuutti

Nuoret seksuaalirikoksen uhrin ja teknologia

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Insinööri (AMK)

Tieto- ja viestintäteknikka

Insinöörityö

6.11.2023

Tiivistelmä

Tekijä: Natasha Erkkilä-Kuutti
Otsikko: Nuoret seksuaalirikoksen uhrit ja teknologia
Sivumäärä: 24 sivua + 2 liitettä
Aika: 06.11.2023

Tutkinto: Insinööri (AMK)
Tutkinto-ohjelma: Tieto- ja viestintätekniikka
Ammatillinen pääaine: Hyvinvointi- ja terveysteknologia
Ohjaajat: Lehtori Juha Havukumpu

Avainsanat: Seksuaalirikos, Seksuaalirikoksen uhri, Nuoret, Grooming, Raiskaus

Tässä insinööriytyössä tarkastellaan lasten ja nuorten seksuaalirikoksen uhrien mahdollisuuksia saada apua seksuaalirikoksen tapahtuessa. Yleisesti tarjottu apu on saatavilla perinteisellä puhelinsoitolla 112:een, Seriin tai Riku:un, mutta nuoret voivat kokea puhelimella soiton vaikeaksi ja voivat pahimmassa tapauksessa jäädä kokonaan ilman ammattilaisen apua seksuaalirikoksen tapahtuessa.

Tiedonhaku tapahtui keväällä ja syksyllä 2023 Googlen kautta hakusanoilla: lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, raiskaus, lapsen raiskaus, mut on raiskattu ja nuoret raiskauksen uhrit. Ensimmäisinä hakutuloksina oli Rikosuhripäivystyksen ohjeet lähes jokaisella hakusanalla, mutta vaikka hakusanoissa oli mainittu lapsi tai nuori, ei Google osannut ohjata nimenomaan lapsia auttaville sivustoille. Oletuksena oli löytää nopeasti lapsille ja nuorille tarkoitettuja sivustoja tai alustoja seksuaalirikoksen tapahtuessa, mutta hakusanoilla löytyi lähinnä erilaisia raiskauksiin liittyviä uutisartikkeleita, keskustelupalstojen otsikoita ja lakitoimistojen artikkeleita. Lopulta tietoa löytyi etsimällä nuorisotyöhön liittyviä sivustoja yksitellen ja käyden läpi näiden tarjontaa sivusto sivustolta.

Kartoituksen jälkeen tulien tulokseen, että on olemassa useampi kanava, jonka kautta lapset ja nuoret voivat saada apua, mutta yhtä yhtenäistä kanavaa ei ole ja kanavat olivat hiukan haasteelliset löytää.

Aihetta tutkiessani koin, että tämänhetkinen apu keskittyy ennaltaehkäisyyn, joka osaltaan on tärkeä, mutta rikoksia tapahtuu ja olisi tärkeä myös keskittyä, miten apu saadaan sitä tarvitseville.

Abstract

Author: Natasha Erkkilä-Kuutti
Title: Young Victims of Sexual Crimes and Technology
Number of Pages: 24 pages + 2 appendices
Date: 6 November 2023

Degree: Bachelor of Engineering
Degree Programme: Information and Communication Technology
Professional Major: Health Technology
Supervisors: Juha Havukumpu, Senior Lecturer

This thesis examines the possibilities of child and young sexual crime victims to get help when a sexual crime occurs. Generally offered is available by traditional phone calls, such as to Seri and Riku, but young people may find calling on the phone difficult and in the worst case may be completely without professional help in the event of a sexual crime.

The search for information took place in the spring and fall of 2023 via Google with the search terms: sexual abuse of children, rape, child rape, I have been raped and young rape victims. The first search results were the instructions of the Rikosuhripäivystys with almost every search term, but even though the search terms mentioned a child or a young person, Google did not know how to direct to sites that specifically help children. The assumption was to quickly find websites or platforms intended for children and young people in the event of a sexual crime, but the search terms mainly found various rape-related news articles, discussion forum titles and articles from law firms. In the end, information was found by searching for websites related to youth work one by one and going through their offerings site by site.

The survey indicated that there are several channels through which children and young people can get help, but there is no single unified channel and the channels were quite challenging to find. The findings seem to indicate that the current aid focuses on prevention, which is important but it would also be crucial to focus on how to get help to those who need it.

Keywords: Sexual crime, Victim of sexual crime, Young people, Grooming, Rape

Sisällys

Lyhenteet

1	Johdanto	1
2	Lapsiin kohdistuvan seksuaalirikoksen määritelmä	2
2.1	Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tunnistettiin 1900-luvulla	5
3	Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tänään	5
3.1	Grooming, verkossa tapahtuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö	6
3.2	Mitä seksuaalinen häirintä aiheuttaa lapselle tai nuorelle?	8
4	Mistä nuoret seksuaalirikoksen uhrit voivat saada apua tällä hetkellä	9
5	Miten tulevaisuudessa voimme auttaa lapsia ja nuoria?	18
6	Jatkotutkimukset	19
6.1	Loppupohdinta	20
	Lähteet	22

Liitteet

Liite 1: Avunsaantikanavat

Liite 2: Suomen Seri-tukikeskukset

Lyhenteet

Grooming: Lasten houkutteleva seksuaalisiin tekoihin.

MLL: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Nude: Alastonkuva.

Riku: Rikosuhripäivystys.

Seri: Seksuaalirikos.

Some: Sosiaalinen media.

SPR: Suomen punainen risti.

STAKES: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

THL: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

1 Johdanto

Tässä insinööriyössä tarkastellaan nuorten seksuaalirikoksen uhrien mahdollisuuksia saada apua seksuaalirikoksen tapahtuessa. Tämän insinööriyön tutkimuskysymyksenä on, mistä lapset ja nuoret seksuaalirikoksen uhrit voivat saada apua seksuaalirikoksen tapahtuessa tai sen jälkeen. Yleisesti tarjottu akuutti apu on saatavilla perinteisellä puhelinsoitolla, kuten yleiseen hätänumeroon 112, Seriiin ja Riku:n tai hakeutumalla sairaaloiden päivystyksiin. Nuoret voivat kokea puhelimesta soiton vaikeaksi ja voivat pahimmassa tapauksessa jäädä kokonaan ilman ammattilaisen apua seksuaalirikoksen tapahtuessa. Apua tarjotaan myös sairaaloiden päivystyksistä.

Luin 1.9.2022 yle.fi:stä otsikoidun artikkelin: Rubert Mönttinen, 22, jännittää puhelimesta soittamista niin paljon, että työpaikan hakeminen tuntuu mahdottomalta. Artikkelissa kerrottiin, miten nuoriso ei enää soita puhelimesta esimerkiksi kesätöiden perään, koska puhelimesta soitto jännittää liikaa. [1.] Mieleeni nousi kysymys, uskaltavatko nuoret soittaa apua, mikäli nuori kokee seksuaalista väkivaltaa?

Seksuaalinen väkivalta aiheuttaa monenlaisia vaikeuksia lapselle sekä nuorelle. Vaikeudet eivät liity pelkästään akuuttiin tilanteeseen, vaan näkyvät myös lapsen kehityksessä. Tästä syystä lasten ja nuorten tulisi aina saada tukea sekä apua ammattilaisilta, eikä uhrin tulisi joutua olemaan yksin kokemuksen kanssa. [2.]

Valitettavasti vain osa tapahtuneista seksuaalirikoksista (ikään ja sukupuoleen katsomatta) tulee poliisin tietoon. Häpeä, pelko, kiristys sekä kulttuurilliset ja uskonnolliset asiat estävät uhria tekemästä rikosilmoitusta. Seksuaalirikoksen uhri ei edes aina tiedä joutuneensa uhriksi. Verkossa kohdistuvat seksuaaliset teot nuoria ja lapsia kohtaan ovat jo niin yleisiä, että näitä saatetaan pitää jo arkipäiväisinä. [3.]

2 Lapsiin kohdistuvan seksuaalirikoksen määritelmä

Seksuaalirikos on teko, teon yritys, epäasiallinen ja/tai ei-toivottu kommentointi tai lähestyminen, joka vahingoittaa toisen ihmisen seksuaalisuutta ilman tämän suostumusta ja joka loukkaa toisen henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta. [4.]

Seksuaalinen väkivalta on nimensä mukaan väkivallan muoto ja seksuaalista väkivaltaa tapahtuu kaikkialla, kotona, kouluissa sekä internetissä. Kun seksuaalisen väkivallan kohde on lapsi eli alle 18-vuotias ja tekijä on aikuinen tai alaikäistä selkeästi vanhempi henkilö, teko on lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta.

Seksuaaliväkivaltaa voidaan myös pitää kattoterminä seksuaaliselle häirinnälle ja groomingille, eli lapsen houkuttelua seksuaalisiin tekoihin ja tarkoituksiin.

Seksuaalista väkivaltaa on monessa muodossa, mutta esimerkkinä lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on:

- Alastonkuvien pyytäminen tai kiristäminen alaikäiseltä sekä seksuaalissävytteisten kuva- ja videomateriaalien lähettäminen alaikäiselle. Alaikäisen houkuttelemine esiintymään kameralle seksuaalisesti.
- Lapsen kehon kommentointi seksuaalissävytteisesti.
- Seksuaalinen toiminta, joka kohdistuu suoraan alaikäiseen. [5.]

Suomen rikoslain mukaan yli 16-vuotias ei saa olla seksuaalisessa suhteessa alle 16-vuotiaan kanssa. Suojaikärajan tarkoitus ei ole rajoittaa nuorten keskinäisiä suhteita, vaan antaa nuorelle rikosoikeudellinen suoja sekä estää selkeästi vanhemman ihmisen käyttämästä nuoren ikää alistavana tekijänä seksuaalisen kanssakäymiseen. [6.]

Suomen rikoslainsäädännössä (19.12.1889/39) on määritelty erikseen seksuaalirikoksiin luettavat rikokset seuraavasti:

20 luku (8.7.2022/723) Seksuaalirikoksista

1 § (8.7.2022/723) Raiskaus

2 § (8.7.2022/723) Törkeä raiskaus

3 § (8.7.2022/723) Seksuaalinen kajoaminen

4 § (8.7.2022/723) Törkeä seksuaalinen kajoaminen

5 § (8.7.2022/723) Seksuaalinen hyväksikäyttö

6 § (8.7.2022/723) Seksuaalinen ahdistelu

7 § (8.7.2022/723) Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen

9 § (8.7.2022/723) Korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta. [7.]

1.1.2023 astui voimaan uudistunut seksuaalirikoslaki. Aikaisemmin seksuaalirikoslain mukaan raiskaus tarkoitti sukupuoliyhdyntää, jossa uhriin kohdistettiin väkivaltaa tai uhkausta. Uudistuksen myötä seksuaaliseen kanssakäyntiin tulee olla molempien osapuolien suostumus, esimerkiksi toisen osapuolen ollessa tajuttomassa tilassa suostumusta ei voida todentaa. Toinen uudistuminen kohdentuu seksuaalisen ahdistelun monimuotoisuuteen, jolloin koskettelu, sanallinen ahdistelu tai seksuaalisten kuvien lähettäminen täyttää tunnusmerkistöltään seksuaalisen ahdistelun ja on näin ollen rangaistava teko. [8.]

Lapsen koskemattomuus on painopisteenä lapsiin kohdistuvassa seksuaalirikoksen määrittelyssä, lapsiin kohdistuvat rikokset luokitellaan aiempaa vakavammiksi, samalla myös rangaistukset ankaroituivat. Nykyisin lähtökohtana on, että lapsi tai nuori ei voi omasta halustaan suostua seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. [9.]

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 34. artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat suojelemaan lapsia kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta [10].

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäyttöä koskevat rikosoikeudellisesti pääsääntöisesti rikoslain 20. luvun 6. ja 7. pykälissä. Rikoksen tekijä voidaan tuomita vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi vankilaan. [11.]

Terveystieteiden ammattilaiset noudattava salassapitovelvollisuutta, jonka johdosta perheen tai yksityisen henkilön asia voidaan paljastaa kolmannelle osapuolelle vain asianomaisen luvalla. Terveystieteiden ammattilaisilla on myös lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluasioissa. Mikäli tilanteen (lastensuojelun tarve) edellytykset täyttyvät, väistyy vaitiolovelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus laitetaan käytäntöön. [12.]

Kun tapauksesta kirjataan rikosilmoitus, poliisi aloittaa esitutkinnan. Rikosilmoituksen voi tehdä lapsen huoltaja, sosiaaliviranomainen, sivullinen henkilö tai uhri. Varmuutta tapahtuneesta rikoksesta ei vaadita rikosilmoituksen kirjaamiseen. Perusteltu syy epäillä lapsen joutumista seksuaalisen rikoksen uhriksi riittää.

Rikosilmoituksesta seuraa poliisin esitutkinta, jonka tarkoituksena on itse rikoksen selvittäminen sekä oikeudenkäynnin valmistelu. Esitutkinnan aikana on tarkoitus kerätä kaikki mahdollinen todistusaineisto, kuten rikoksen olosuhteet, tekotapa, -aika ja -paikka. Esitutkinnan aikana suoritetaan uhrin, todistajien sekä lasten huoltajien kuulustelut. Esitutkinnassa kerätyt aineistot kootaan esitutkintapöytäkirjaan ja poliisi toimittaa kootut materiaalit syyttäjälle. Syyttäjä päättää saadun materiaalin perusteella, nostetaanko tapauksesta syyte vai päättykö tapaus syyttämättä jättämiseen. Yleinen sekä keskeinen ongelma lasten seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa on näytön riittämättömyys. Jos syyttäjä päättää nostaa tapauksen syytteeseen, käsitellään tapaus käräjäoikeudessa, jossa suullisesti esitetään näyttö pääkäsittelyn yhteydessä. Yleisesti edellytetään uhrin kuulemista oikeudessa. [13.]

2.1 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tunnistettiin 1900-luvulla

STAKES eli Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus toimi vuosina 1992–2008 ja on nykyään osa THL:ää [14]. Vuonna 1994 STAKES julkaisi oppaan, jonka mukaan ”lapsen seksuaalinen riisto tarkoittaa kaikkia ilmiöitä, jotka loukkaavat lapsen seksuaalista koskemattomuutta”. Oppaan mukaan niinkin myöhään, kuin 1900-luvun puolivälin paikkeilla havahduttiin tunnistamaan sekä havaitsemaan lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. [15.]

Viranomaistilastojen mukaan hyväksikäytöt ovat lisääntyneet tultaessa 2000-luvulle. Esimerkiksi vuonna 1994 poliisin tietoon tuli 354 hyväksikäyttötapausta ja vuonna 2004 peräti 846. [16.] 20 vuoden aikana monet seksuaalirikostilastoihin vaikuttavat asiat ovat muuttuneet, esimerkiksi seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhutaan enemmän julkisuudessa ja niistä myös uutisoidaan herkemmin. 1980-luvulla lehtiin alkoi ilmestyä kirjoituksia inestistä sekä seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja koulutustilaisuuksia seksuaalisesta hyväksikäytöstä on järjestetty 1980-luvulta lähtien. 1990-luvulla lehtien kirjoitukset käsittelivät myös pedofilia ja 1999 uusi seksuaalirikoslaki tuli voimaan, jossa kaikki lapsiin kohdistuva seksuaalirikokset tulivat virrallisen syytteen alaisiksi. [17.]

3 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tänään

20.11.1989 pidetyssä Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa hyväksyttiin Lapsen oikeuksien sopimus. Lapsen oikeuksien sopimus on ratifioitu 196 maan toimesta. Sopimuksen mukaan lapsen oikeudet määritellään neljän periaatteen mukaisesti:

- Lapsen näkemystä pitää kunnioittaa.
- Lasta ei saa syrjiä.
- Lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen.
- Lapsen etu pitää ottaa huomioon. [18.]

Lapsen oikeuksien sopimuksessa artikla 3 on kohta: ”Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.”

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 viranomaisten tietoon tuli 475 900 rikoslakirikosta ja näistä 2 380 ilmoitettiin olevan lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä. Ilmoitettu luku on 13,9 % edellisvuotta (2021) korkeampi. Lasten seksuaalisen hyväksikäytön selvitysprosentti oli vuonna 2022 68,5 %. Vertauksena ilmoitetun 475 900 rikoslakirikoksen selvitysprosentti oli vuonna 2022 59,4 %.

[19.]

Vuonna 2023 tammi-maaliskuussa ilmoitettiin kokonaisuudessa 1 636 seksuaalirikosta ja näistä uuden seksuaalirikoksen lain mukaisia raiskauksia oli 278. Yhteensä kirjattiin 476 raiskausrikosta ja lapsenraiskauksia 54. [20.]

Selvitysprosentti lukuja verratessa on havaittavissa, että lasten seksuaalirikoksilla on korkeampi selvitysprosentti, vaikka yli 30 % tapauksista jäi selvittämättä. Tilastotiedotteessa ei tosin ilmoitettu, ovatko jäljelle jääneet selvittämättömät tapaukset vielä tutkinnassa.

3.1 Grooming, verkossa tapahtuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö

Grooming tarkoittaa lapsen tai nuoren houkuttelua aikuisen toimesta seksuaalisiin tekoihin ja tarkoituksiin. Grooming voi tapahtua verkossa, sosiaalisessa mediassa, mutta myös fyysisessä ympäristössä. Viestittely, yhteydenotto tai sen yritys, kuvien lähettäminen tai pyytäminen lapselta tai nuorelta on groomingia, kun tarkoitus on seksuaalinen. Groomaajaa saattaa esiintyä lapsena tai nuorena ja luoda pitkiä luottamuksellisia suhteita lapsiin tai nuoriin. [21.]

Lapsen tai nuoren voi olla vaikea tunnistaa seksuaaliväkivaltaa tai itse grooming-tilannetta ja -tapaa. Lapsi tai nuori voi myös itse olla aloitteellinen viestittelyssä, esimerkiksi erilaisilla keskustelualustoilla ja joutua tätä myöten groomatuksi. Lapsen tai nuoren kokema häpeä, esimerkiksi saaduista tai lähetetyistä

alaston kuvista voi luoda lapsen tai nuoreen häpeän tai syyllisyyden tunteita, jolloin uhri vaikenee tapahtumasta. [22.]

Grooming sanalle on ehdotettu suomenkielistä vastinetta seksiin houkuttelu, nettiviettely sekä -houkuttelu. Valitettavasti yllä mainitut eivät kuvaa täsmällisesti rikoslaissa määriteltyä toimintaa. [23.]

Verkossa tapahtuu lisääntyvässä määrin lapsiin kohdistuvaa seksuaalirikollisuutta ympäri maailmaa. Teot tapahtuvat lähes kaikilla lasten käyttämällä verkon alustoilla ja teot kohdistuvat niin tyttöihin, kuin poikiinkin. Poliisin mukaan paras tapa ennaltaehkäistä verkossa tapahtuvia seksuaalirikoksia olisi ylläpitää lapsen ja nuoreen hyvä keskusteluyhteys ja olla tietoinen verkossa tapahtuvasta käyttämisestä. [24.]

Groomaajaa voi verkossa esiintyä lapsen tai nuoren kaverina, kehua tätä ja yrittää luoda luottamuksellinen suhde uhriinsa. Tilanteen edetessä mukaan voi myös tulla uhrin pelottelua tai kiristämistä. Verkossa tapahtuva groomaus voi johtaa fyysiseen tapaamiseen sekä tekoihin. Grooming on vakava uhka lasten ja nuorten turvallisuudelle, kasvulle sekä kehitykselle. [25.]

Pelastakaa Lapset ry. teki selvityksen, jossa tarkasteltiin lasten kokemuksia sekä ajatuksia groomingista ja miten lapset ymmärtävät groomingin. Selvitys toteutettiin sähköisen kyselyn avulla helmi-maaliskuussa 2021. Kyselyyn vastasi 1 762 11–17-vuotiasta Suomessa asuvaa lasta. 62 % vastaajista kertoi olleensa verkon kautta yhteydessä henkilöön, jonka vastaaja tiesi tai epäili olevan aikuinen. Grooming oli kohdistunut enemmän tyttöihin, (67 %) kuin poikiin (34 %) (tutkimuksessa on lukujen perusteella 1 % pyörästysvirhe). Kyselyn mukaan eniten (73 %) yhteydenottoja saivat sukupuolensa määrittelemättömät lapset. 17 % vastaajista kertoi saavansa seksuaalissävytteisiä viestejä viikoittain ja kerran kuussa 29 %. Pelastakaa Lapset ry:n mukaan luvut ovat kasvaneet edellisestä tutkimuksesta. [26.]

Vastaajat kertoivat kokevansa noloutta, syyllisyyttä, ahdistusta, masennusta sekä alakuloisuutta groomingista. Kokemus on myös vastaajien mukaan saanut vastaajan ajattelemaan itseään negatiivisessa valossa. Yli puolet vastaajista

olivat kertoneet kohdatusta groomauksesta jollekin, yleisimmin kaverille ja vasta selkeästi myöhemmin, jos koskaan aikuiselle. Vain 12 % vastaajista kertoi tapahtuneesta viranomaisille (kuten poliisille, sosiaalityöntekijälle tai oppilashuollolle). Vastaajat kertoivat tunnistavansa hyvin groomauksen ja kokivat voivansa päättää keskustelun, mikäli se siirtyi seksuaalissävytteiseksi. Huolenaiheeksi nousi havainto, jonka mukaan lapset ja nuoret aloittavat matalla kynnyksellä viestittelyn vieraan henkilön kanssa verkossa ja jakavat samalla tietoja itsestään. [27.]

3.2 Mitä seksuaalinen häirintä aiheuttaa lapselle tai nuorelle?

Seksuaalirikoksen uhrin kokevat rikoksesta koituneet oireet, henkiset sekä fyysiset (somaattiset) hyvin yksilöllisesti. Lasten kohdalla oireiden voimakkuuteen sekä laatuun vaikuttavat myös lapsen ikä sekä kehityksen aste. Valtaosalla seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneista lapsista ei tehdä somaattisessa tutkimuksessa löydöksiä, jotka viittaisivat seksuaalisen hyväksikäyttöön. Mahdollisia fyysisiä vammoja voi syntyä eripuolille kehoa, suuhun, sukupuolielimiin, rectumin sekä anuksen seudulle. [28.] Sukupuoli- ja virtsaelinten tulehdusoireet, virtsaamiseen ja suolen toimintaa liittyvät psykosomaattiset oireet sekä alkanut raskaus lapsella tai nuorella voivat synnyttää epäillyn seksuaalisesta hyväksikäytöstä [29].

Lapsilla, jotka ovat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä, on todettu ilmenevän seuraavaksi mainittuja oireita: traumaperäinen stressihäiriö (PTSD, posttraumatic stress disorder), pelkoja ja pelkotiloja, seksualisoitunutta käyttäytymistä, käyttöhäiriöitä sekä heikkoa itsetuntoa, painajaisia, ahdistuneisuutta, aggressiivisuutta, neuroottistasoista psyykkistä häiriöitä, ongelmia koulussa, tunne-elämän ongelmia, rikollisuutta, regressiivistä (taantuvaa) käyttäytymistä, masennusta, hyperaktiivisuutta, itsetuhoista käyttäytymistä (itsensä fyysinen vahingoittaminen) sekä päihteiden käyttöä. Oireita havaitaan pojilla sekä tytöillä. [30.] Lapsen ja nuoren kokema psyykinen hyvinvointi kärsii monella tavalla ja lapsella voi olla useita oireita yhtä aikaa tai oireet vaihtuvat ajan kuluessa.

Arviolta joka kolmas seksuaalisen hyväksikäytön lapsiuhreista ovat oireettomia. Hyväksikäytön pitkäkestoisuus sekä toistuvuus, penetraatiot, äidillisen tuen puuttuminen, mahdollinen väkivalta ja uhrin sekä hyväksikäyttäjän suhde lisäävät oirehdintaa uhrilla. Arviolta kolmasosaa seksuaalirikoksen uhreista toipuu ensimmäisten 12–18 kuukauden aikana. [31.]

4 Mistä nuoret seksuaalirikoksen uhrin voivat saada apua tällä hetkellä

Tässä luvussa esitellään luettelon muodossa kanavia, joista lapset ja nuoret voivat pyytää apua seksuaalirikoksen tapahtuessa. Akuuteissa tilanteissa soitto 112 on suositeltavin vaihtoehto, mutta tässä insinööriyössä keskitymme muihin kanaviin.

Apua tarjoavien kanavien etsintä tapahtui keväällä ja syksyllä 2023 Googlen kautta hakusanoilla: lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, raiskaus, lapsen raiskaus, mut on raiskattu ja nuoret raiskauksen uhrin. Ensimmäisinä tuli Googlen maksettuna mainoksena Rikosuhripäivystyksen ohjeet lähes jokaisella hakusalla, mutta vaikka hakusanoissa oli mainittu lapsi tai nuori, ei Google osannut ohjata nimenomaan lapsia auttaville sivustoille. Googlen hakutulokset muuttuvat mm. hakujen ja sivustojen päivitysten myötä [32]. Vuoden päästä hakutulokset samoilla hakusanoilla voivat olla hyvinkin erilaisia. Oletus oli löytää nopeasti lapsille ja nuorille tarkoitettuja sivustoja tai alustoja seksuaalirikoksen tapahtuessa, mutta avun saannin löytäminen vaati etsimistyötä. Hakusanoilla löytyi lähinnä erilaisia raiskauksiin liittyviä uutisartikkeleita, keskustelupalstojen otsikoita ja lakitoimistojen artikkeleita. Lopulta tietoa löytyi etsimällä nuorisotyöhön liittyviä sivustoja yksitellen ja käyden läpi näiden sivustojen sisältöä.

Alle on listattu aakkosittain erilaisia tahoja, joista lapset ja nuoret voivat löytää apua seksuaalirikoksen – tai häirinnän tapahtuessa.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL)

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) on kenraali Mannerheimin 1920 perustama liitto, joka tarjoaa tukea sekä toimintaa edistääkseen lasten, nuorten sekä perheiden hyvinvointia Suomessa [33].

MLL tarjoaa **Lasten ja nuoren puhelinpalvelua**, johon Suomessa asuvat alle 25-vuotiaat voivat soittaa mieltä painavista asioista maksutta joka päivä (ma-pe 14:00-20:00 ja la-su 17:00-20:00) välisenä aikana. Puheluihin vastaavat MLL:n kouluttamat vapaaehtoiset aikuiset. Puheluita ei nauhoiteta ja vapaaehtoisilla on vaitiolovelvollisuus. [34.]

Puhelinpalvelun ohessa MLL tarjoaa myös **Lasten ja nuorten puhelimen kirje-palvelun**, joka toimii myös vapaaehtoisten voimin. Lapsi tai nuori voi kirjoittaa kirjeen, eli viestin, johon vaitiolovelvolliset vapaaehtoiset vastaavat kahden viikon sisällä. Kirjepalvelun käyttäminen vaatii käyttäjätilin luontia ja kirjautumista. [35.]

MLL ylläpitää myös erillistä **Nuortennettiä**, joka on tarkoitettu 13–21-vuotiaille. Nuortennetti on tarkoitettu edistämään digitaalista nuorisotyötä, ja sivuston sisällön luomiseen osallistuvat myös nuoret, MLL vastatessa tietosivujen sisällöstä. Nuortennetti tarjoaa siis tietoa nuoria koskettavista osa-alueista, kuten koulukiusaamisesta, mielenterveydestä sekä ohjaa nuoret käyttäjät MLL tarjoamiin puhelin, kirje- sekä chat-palveluihin. [36.]

Nuortennetissä on myös oma nimetty osio: Apua seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan. Sivustolla kerrotaan miten ja missä seksuaalista häirintää voi tapahtua. Apua kohdattuun seksuaaliseen väkivaltaan kannattaa sivuston mukaan hakea luotettavalta aikuiselta. Nuortennetti ohjeista nuorta myös tekemään ilmoituksen Pelastakaa Lasten Nettivihje-palveluun ja tarjoaa keskusteluapua omien kanavien, Lasten ja nuorten puhelimen sekä chatin kautta. [37.]

Nuorten Exit

Exit – pois prostituutiosta ry koordinoi Nuorten Exit-toimintaa. Nuorten Exit on tarkoitettu 13–29-vuotiaille ja sivuston tarkoitus on tarjota tietoa seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta sekä tarjota tukea seksuaaliväkivallan ja häirinnän uhreille. Nuorten Exitissä on ajanvarauskalenteri nuorten maksuttomiin tukitapaamisiin Teamsin kautta mm. seksuaaliväkivaltaan tai -häirintään liittyvissä tilanteissa. Nuorten Exit tarjoaa myös Nettikirjepalvelua, jossa nuori voi lähettää viestin, johon Nuorten Exitin työntekijät vastaavat kahdessa viikossa. [38.]

Netari (nuorisotalo netissä)

Valtakunnallinen Pelastakaa Lasten ylläpitämä Netari eli nettinuorisotalo on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama vuonna 2004 perustettu on sivusto, jossa ajan vieton lisäksi nuoret voivat jutella nuorisotyöntekijöiden kanssa eri alustojen välityksellä, kuten chat, Minecraft, sosiaalinen media, Momio, WhatsApp, Discord ja Twitch. Netari tarjoaa myös venäjän ja ukrainan kielellä chat-apua Telegramin kautta. [39.]

Nettitukinainen

Nettitukinaisen palvelun tarkoitus on tarjota ilmaista ammattiapua seksuaalisen väkivallan uhreille, uhrien läheisille sekä uhreja kohtaaville ammattilaisille. Nettitukinaisen palvelua rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA). [40.] Maksuton palvelu on Nettitukinaisen mukaan tietoturvallinen ja luottamuksellinen. Käyttäjien viesteihin vastaavat nimettöminä koulutetut kriisi-työntekijät tai juristit. [41.]

Poikien talo

Loisto-setlementin tarjoama Poikien talo on tarkoitettu 10–28-vuotiaille pojille ja miehille. Poikien talo tarjoaa tukea ja toiminnallisuuksia nuorille miesoletetuille. Poikien talojen toimipisteitä löytyy Suomesta kaksi, Helsingistä ja Oulusta. Poikien talo tarjoaa tyttöjen talojen tavoin keskustelutukea seksuaaliväkivaltaa kokeneille uhreille, omaisille sekä nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille. Tarjottu apu on maksutonta ohjattua yksilö-, ryhmä- sekä vertaistukea 13–29-vuotiaille. Poikien talolla toimii seksuaaliväkivaltatyön päivystyspuhelin, joka on auki vain torstaisin 11:30-12:30. Päivystysajan ulkopuolella puhelimeen voi soittaa ja jättää yhteydenottopyynnön, myös sähköpostitse on mahdollista pyytää apua. [42.]

Väestöliitto

Väestöliitto on vuonna 1941 perustettu liitto, jonka päätarkoituksena oli mm. lapsiperheiden tukemin ja valistustyö. Tänä päivänä Väestöliitto pyrkii edistämään perheiden sekä väestön hyvinvointia. [43.]

Seksuaalineuvontachat on Väestöliiton tarjoama palvelu alle 20-vuotiaille. Chatissa nuoret voivat keskustella ammattilaisten kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista anonyymisti. [44.]

Väestöliitto tarjoaa myös Poikien puhelin palvelua, joka on tarkoitettu alle 20-vuotiaille pojille antamaan tukea ja tietoa. Maksuton palvelu tarjoaa puhelin- sekä chat-palvelun, joka päivystää arkisin 13:00-18:00. [45.]

Rikosuhripäivystys (Riku)

Rikosuhripäivystys (Riku) tarjoaa maksutonta tukipalvelua rikoksen uhreille sekä rikoksenyrittäjä kohdanneille. Avunsaanti tapahtuu päivystyspuhelin sekä chatin kautta. Riku.fi-sivusto tarjoaa myös oppaita ja ohjeita rikoksen uhreille. [46.]

Rikussa on oma osio: Lapsi ja nuori seksuaalirikoksen uhrina. Tämä osio opastaa lapsia ja nuoria tunnistamaan mahdollisen seksuaalirikoksen sekä rohkaisee hakeamaan apua. Avunhaku osiossa ensimmäisenä uhria kehoitetaan kääntymään luetettavan aikuisen puoleen ja kääntymään tarvittaessa Rikuchatin puoleen. [47.]

Sekaisin-chat

MIELI Suomen Mielenterveys ry, SOS-lapsikylä, Suomen Punainen Risti (SPR) ja Setlementtiliitto koordinoivat Sekaisin Kollektiivia, jonka toimintaa kuuluvat nuorten auttaminen verkossa ja Sekaisin-chatin [48].

Sekaisin-chat tarjoaa 45 minuutin mittaisia keskusteluajoja ja palvelu on tarkoitettu 12–29-vuotiaille. Chatissa lapset ja nuoret voivat keskustella mieltä askarruttavista asioista nimettömästi. [49.]

Seri-tukikeskukset

Seri-tukikeskusten (seksuaalirikoksen tukikeskus) on tarkoitus olla matalan kynnyksen yksiköitä, joihin yli 16-vuotiaat seksuaalirikoksen uhri voi tulla itsenäisesti tai jonkun (omaisen tai viranomaisen) saattamana. Seri-tukikeskukset sijaitsevat isoimpien sairaaloiden yhteydessä. Seri-tukikeskuksen tarkoitus on tarjota apua uhrille yhdestä ja samasta paikasta, annetaan apua joko paikan päällä tai ohjaten tarvittaessa erityispalveluihin. Jotta seksuaalirikoksen uhri voi toipua nopeammin, uhrin tulisi saada akuuttia hoitoa mahdollisimman nopeasti tapahtuneesta. [50.]

Seri ohjeistaa hakeutumaan mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen paikan päälle, olemaan peseytymättä ja vaihtamatta vaatteita, joikeuslääketieteellisten näytteiden ottamista varten. Seri auttaa tekemään rikosilmoituksen, mutta tätä ei vaadita uhrilta hoidon vastikkeeksi. Mikäli uhrin paikkakunnalla ei ole Seri -tukikeskusta, tulee uhrin hakeutua alueensa päivystykseen tai terveyskeskukseen avunsaantia varten. Seri-tukikeskuksen palveluihin kuuluvat

oikeustieteellisten näytteidenotto ja tutkimukset, hoidon, tilanteen kokonaisarvioinnin, tuen tarjoaminen lähipäiville, hoidon jatkosuunnitelman, tarvittaessa ohjauksen jatkohoitoon sekä psykososiaalisen tuen. Seri-tukikeskuksissa toimivat kättilökoordinaattori, lääkäri, sosiaalityöntekijä, psykologi sekä tarvittaessa sairaalapappi. [51.]

Sua varten

Sosiaalisen median alustoilla (Instagram, TikTok, Facebook, X ja Snapchat) toimiva Sua varten on ilmainen palvelu 8–21-vuotiaille nuorille, jotka ovat kohdanneet seksuaalista häirintää, seksuaalista ahdistelua ja kiusaamista. Sua varten myös kouluttaa lasten ja nuorten parissa työskenteleviä ammattilaisia sosiaalisessa mediassa toimivan häirinnän teemoista. Sua varten auttaa lapsia ja nuoria sosiaalisen median kanavilla yksityisviestittelyn kautta. [52.]

Suojellaan lapsia

Suojellaan Lapsia ry yhdistys pyrkii ennaltaehkäisemään lapsiin kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa, häirintää sekä houkuttelua. Yhdistys on mukana erilaisissa lapsia suojelevissa projekteissa, tutkimuksissa sekä tukee lapsia ja lapsiperheitä. [53.]

Suojellaan lapsia ry on mm. luonut #myfriendtoo-sivuston, jonka tarkoitus on auttaa nuoria auttamaan kavereitaan, mikäli he ovat kohdanneet seksuaalista väkivaltaa. #myfriendtoo-sivusto lupaa antaa: ”Tietoa mitä tehdä jos kaverisi joutuu häirinnän, houkuttelun tai seksuaaliväkivallan kohteeksi”. Sivustolle on kerätty vinkkejä lasten ja nuorten näkökulmaa ajatellen, kuten miten kertoa vanhemmalle seksuaalisesta häirinnästä tai mitä tehdä, kun nude lähtee leviämään. [54.]

Tyttöjen talo

Tyttöjen talo on Loisto-setlementin ylläpitämä nuorisotila, joka on tarkoitettu 10–28-vuotiaille tytöille ja naisille. Tyttöjen talojen toimipisteitä löytyy Suomesta seitsemän ja ne sijoittuvat isoimpiin kaupunkeihin: Espooseen, Helsinkiin, Kuopioon, Ouluun, Rovaniemelle, Tampereelle ja Turkuun. Fyysisen tilan ohessa Tyttöjen talo tarjoaa myös apua seksuaaliväkivaltaa kohdanneille, kuten ohjattua vertaistukea ja tarvittaessa yksilötukea. Tyttöjen talo tarjoaa päivystyspuhelimen (torstaisin 11:30-12:30) sekä mahdollisuuden lähettää yhteydenottopyyntöjä WhatsApp-viestinä tai sähköpostitse. [55.]

Pohdintoja avunsaantikanavista

On hieno asia, että yllä listatut avunsaantikanavat ovat olemassa. On kuitenkin huomioitava, että joidenkin kanavien palvelut nojaavat voimakkaasti vapaaehtoiisiin tai apuchatit sekä -puhelimet ovat auki vain muutamina päivinä tai tunteja viikossa. Kun palveluun ei voida vastata mahdollisen ruuhkan kautta, voiko uhri kokea tämän myötä vähättelyn tunteita ja jäädä näin osaltaan ilman apua? Sekaisin-palvelun chat-palvelu ilmoittaa omilla sivuillaan, että palvelu on aika ajoin ruuhkautunut ja käyttäjiä pyydetään olemaan yhteydessä vain kerran päivässä. Voiko tällainen pelottaa nuoria, niin, ettei hän halua edes yrittää ottaa yhteyttä? Pelontunne ja sen voimakkuus ovat henkilökohtaisia, myös ikä ja elämän tuoma kokemus vaikuttavat lapsen ja nuoreen. Ei siis voida sano, miltä nuoresta tuntuu, mutta avunpyynnön hetkellä eteen tuleva viesti ruuhkaisuudesta tuskin kannustaa jo entuudestaan herkässä tilassa olevaa lasta tai nuorta odottamaan tai ollenkaan olemaan yhteydessä. Avuntarpeen hetkellä tuleva hylkäyksen tunne on voimakas, ehkä jopa lamauttava. Mielestäni, lasten ja nuorten ei tulisi koskaan kohdata viestiä, että avunsaantikanava on ruuhkautunut.

Onneksi muutamat chat- ja puhelinpalvelua tarjoavat kanavat kehottavat soittamaan akuuteissa tilanteissa 112:een tai Kriisipuhelimeen. Mutta, olemme jälleen tilanteessa, jossa lasta tai nuorta voi pelottaa tai jännittää liikaa puhelimella soitto ja avunsaanti jää saamatta.

Osa kanavista tarjosi erilaisia kirjepalveluita, mutta vastausaika saattoi olla jopa kaksi viikkoa. Tämä on pitkä aika aikuiselle ei-akuutissa asiassakin, mutta miten lapsi tai nuori kokee näin pitkän ajan ja vielä mahdollisen hädän hetkellä? Lapsilla ja nuorilla kyky odottaa sekä kärsivällisyys ovat yleensä vähäisempiä, kuin aikuisella. Hädässä, pelossa tai ahdistuksessa aika voi tuntua vielä pidemmältä, jolloin pahanolon tunteet ehtivät kasvaa uhrin sisällä, joka voi myös osaltaan aiheuttaa sulkeutumista. Sulkeutunut uhri ei välttämättä osaa hakea tai halua apua ja tämä voi johtaa siihen, että uhri jää kokonaan yksin kokemansa kanssa.

Nuorten Exit tarjoaa etäpalveluna tukitapaamisia Teams-sovelluksen kautta. Mielestäni Teamsin oheen olisi hyvä tarjota toinenkin ilmainen sovellusvaihtoehto. Mitä enemmän vaihtoehtoja on tarjolla, sitä helpommin lapsi tai nuori voi löytää itselleen jo tutun sovelluksen, jolloin yhteydenotto ei ole yhtä hermostuttavaa, kuin täysin uuden ja tuntemattoman sovelluksen kautta.

Nuorten Exitin tukitapaamisissa on myös tarkoitus pitää kamera auki etätapaamisen ajan, mutta voiko tämä myös pelottaa lapsia ja nuoria? Moni aikuinenkaan ei halua pitää kameraa auki, esimerkiksi etäpalaverien ajan. Mielestäni kamerasovelluksen käyttö tulisi olla täysin vapaaehtoista, eikä millään lailla vaadittua. Voihan olla myös tilanteita, jolloin lapsen tai nuoren käyttämä laite ei sisällä kameraominaisuuksia tai laitteen kamera rikki. Ymmärrän, että kamera auttaa auttajaa tulkitsemaan tilannetta paremmin ja ehkä osaltaan myös halutaan kannustaa nuorta puhumaan, mutta lapsia ja nuoria tulisi kuulla myös ilman vaadittua kameraa. Videoyhteys tulisi voida mielestäni olla mahdollinen ilman kuvaa, mutta lapsi tai nuori voisi halutessaan avata videoyhteyden.

Sua varten ja Netari tarjoavat apuaan kanavissa ja sovelluksissa, joita lapset ja nuoret käyttävät. Mielestäni muiden avunannon toimijoiden tulisi seurata esimerkkiä ja siirtyä lasten sekä nuorten ulottuville. Ymmärrän, että ongelmana voi olla sovellusten tietoturva sekä tarve kouluttaa avunantajat uusien sovellusten hallitsemiseen, mutta mielestäni on tärkeämpää saada yhteys lapsiin sekä nuoriin ja tämän jälkeen ohjata turvallisemmalle alustalle tai erityisammattilaisten piiriin.

Poikien talo on lähtökohtaisesti tarkoitettu 10–28-vuotiaille, mutta apu seksuaalisen väkivallan uhreille on suunnattu 13–29-vuotiaille. Miksi 10–12-vuotiaat eivät saa apua seksuaaliväkivallan tapauksissa Poikien talolta? Mihin alle 13-vuotiaiden poikien pitäisi tässä tilanteessa kääntyä, jos Poikien talo ei tarjoa apua? Sivustolta ei löytynyt vastausta, miksi ikäraajat vaihtelevat avuntarjonnan mukaan, mutta mielestäni on väärin, että alle 13-vuotiaat eivät voi hyödyntää Poikien talon tarjoamaa apua. Poikien talon tulisi tässä edes tapauksessa myös ohjeistaa käyttäjiään, mihin kääntyä, mikäli alle 13-vuotias tarvitsee apua seksuaalisen rikoksen tapahtuessa.

Yli 16-vuotiaat seksuaalirikoksen uhrin voivat hakea apua Seri-tukikeskuksista, jotka sijaitsevat isoimpien sairaaloiden yhteydessä. Mutta mihin voivat alle 16-vuotiaat mennä, muuta kuin päivystykseen? Seri-tukikeskusten oheen tulisi perustaa alle 16-vuotialle tarkoitettu oma osa tai nimetä henkilö, joka on nimenomaan koulutettu auttamaan ja ottamaan vastaan alle 16-vuotiaat seksuaalirikoksen uhrin. Kun kaikki uhrin, ikään katsomatta voivat saada apua saman katon alta, ei kenenkään tarvitse mennä erittäin haavoittuneessa tilanteessa julkiseen päivystystilaan kertomaan avuntarpeestaan muiden päivystyspotilaiden läsnäollessa. Seri-tukikeskuksia löytyy keskussairaaloiden yhteydestä, mutta en voi olla pohtimatta tilannetta, jossa seksuaalirikoksen uhri, iästä ja sukupuolesta huolimatta asuu pienellä paikkakunnalla ja lähimmälle Seri-tukikeskukselle näytteidenottoon sekä avunsaantiin voi olla matkaa satojakin kilometrejä. Mitä tällainen matka voi tehdä lapsen tai nuoren psyykelle? Voiko pitkä matka olla hidaste tai jopa este hakea apua? Mitä jos lapsi tai nuori ei uskalla tai häpeää hakea apua, miten uhri voi tällaisessa tilanteessa matkustaa mahdollisesti yksin? Mielestäni Seri-tukikeskuksia pitäisi perustaa useampi, niin että ne sijaitsivat myös pienemmillä paikkakunnilla ja niihin olisi helppo hakeutua vuorokauden ajasta riippumatta. Tämä tietenkin vaatii paljon resursseja, mutta lasten ja nuorten sekä aikuisten seksuaalirikosten uhrien tulisi saada laadukasta hoitoa asuinpaikasta riippumatta.

Suojellaan lapsia-sivustolla lasta ja nuorta kehoitetaan kääntymään ensimmäisenä luotettavan aikuisen (vanhemman, opettajan, kuraattorin, nuorisotyöntekijän tai terveydenhoidon) puoleen tai ottamaan suoraan yhteyttä poliisiin tai lastensuojeluun. Mutta mistä lapset voivat hakea apua, jos heillä ei ole luotettavia aikuisia lähipiirissä tai rikos tapahtuu viikonloppuna, jolloin koulun kauttakaan ei voi saada apua? Ovatko muut edellä mainitut avunantajat ja mahdolliset chat- ja puhelinpalvelut ainoa mahdollisuus saada apua? Tällä hetkellä näyttää tilanne näyttävä olevan näin. Lasten ja nuorten on vaikea saada apua, mikäli lähipiirissä ei ole luotettavaa ja turvallista aikuista. Avunsaanti vaatii työtä, se vaatii kykyä etsiä apua ja se vaatii rohkeutta soittaa sekä kertoa tapahtuneesta.

5 Miten tulevaisuudessa voimme auttaa lapsia ja nuoria?

Lapsille ja nuorille on jo olemassa kanavia, joiden kautta he voivat olla yhteydessä vapaaehtoisesti toimiviin aikuisiin, mutta mielestäni tämä ei ole riittävä. Jo olemassa olevat auttamisen kanavat olisi hyvä tuoda niille alustoille, joilla lapset ja nuoret viettävät aikaa. Lapsille ja nuorille tarkoitetut päivystävät puhelimet ja chatit ovat nyt auki rajallisesti ja osaan chat-alustoista on ilmoitettu olevan ruuhkaa. Voisiko siis näiden palvelujen päivystysaikoja laajentaa sekä palkata lisää työntekijöitä, jolloin lapset ja nuoret saisivat nopeammin apua, moneenkin lasta tai nuorta askarruttavaan tilanteeseen?

Lapsille ja nuorille voisi myös tehdä oman turvallisen hätäpuhelinsovelluksen, joka toimisi yleisen hätänumeron lailla, mutta henkilökunta olisi koulutettu kohtaamaan asiakasryhmänä lapset ja nuoret. Sovelluksella voisi soittaa maksuttomasti, mutta se soveltuisi myös puhtaaseen viestittelyyn sekä videopuheluihin. Sovellukseen voisi myös liittää paikannusmahdollisuuden, jolloin auttavat viranomaiset löytäisivät tarvittaessa akuutissa tilanteessa uhrin luo. Sovellus ei olisi pelkästään seksuaalirikoksen uhreille, vaan toimisi myös yleisenä hätäpuhelinena nuorille käyttäjille.

Seri:in voisi tuoda chat-palveluun, jonka kautta lapset ja nuoret voisivat saada apua tai takaisinsoiton, jolloin ammattilainen soittaa yhteyttä ottaneeseen lapseen ja nuoreen, lapsen tai nuoren tähän suostuessa. Yhteyttä ottava nuori voi esimerkiksi olla tilanteessa, jossa ei voi puhumalla pyytää apua, mutta chat-toiminto on mahdollista.

6 Jatkotutkimukset

Tämän insinööriyön tarkoitus oli kartoittaa vuonna 2023 tarjolla olevat avuntarjoajat lapsille ja nuorille seksuaalirikoksen uhreille. Kartoituksen ohessa aiheen tiimoilta kehittyi useita jatkotutkimusaiheita, jotka osaltaan voisivat auttaa tulevaisuuden lapsia ja nuoria. Tulevaisuuden tutkimuskohteena voisi olla, miten lapsi tai nuoriseksuaalirikoksen uhri kohdataan ja hoidetaan muissa Pohjoismaissa tai Euroopassa. Olisiko olemassa jo jotain käytänteitä muualla maailmassa, joita voisimme hyödyntää Suomessa asuville lapsille ja nuorille tai olisiko joitain käytänteitä, joita meidän tulisi varoa tulevaisuudessa?

Kyselytutkimus kouluille, jossa tutkittaisiin opettajien ja koulun kykyä auttaa sekä tunnistaa seksuaalirikoksen uhreja. Millaisia ohjeita opettajille on annettu tilanteessa, jossa lapsi tai nuori kertoo mahdollisesta raiskauksesta tai hyväksikäytöstä, onko kouluilla valmiita suunnitelmia tai käytänteitä vastaavien tilanteiden haltuunottoon ja uhrin auttamiseen. Kyselytutkimus kohdistuisi peruskouluihin sekä lukioihin ympäri Suomea. Samalla voitaisiin tutkia, löytyykö mahdollisia alueellisia eroja koulujen välillä.

Edellä mainitun kyselytutkimuksen ohkeen voisi toteuttaa kyselyn peruskoulun ja lukion koululaisille, jolla kartoitetaan lasten ja nuorten tietämystä, mitä tehdä ja kenen puoleen kääntyä, mikäli seksuaalista häirintää tapahtuu. Kyselyn avulla kartoitettaisiin, ovatko lapset ja nuoret tietoisia avunsaantikanavista ja kokevatko lapset ja nuoret ne luotettaviksi tai lähestyttäviksi.

Erilaiset kulttuuritaustat voivat myös osaltaan vaikuttaa lapseen tai nuoreen seksuaalirikoksen tapahtuessa. Mutta miten vahvasti kulttuurisidonnaisuus voi

näkyä ja voiko tämä vaikuttaa siihen, hakeeko lapsi tai nuori seksuaalirikoksen uhri apua? Millaiset kulttuuritaustat vaikuttavat voimakkaimmin ja miten yhteiskunta voi auttaa lapsia ja nuoria saamaan apua.

Mikäli haluttaisiin tai voitaisiin luoda uusi kanava tai sovellus lasten ja nuorten seksuaalirikoksen uhreille, voisi tähän projektiin osallistaa lapsia sekä nuoria, jolloin he toimisivat ideoitsijoina sekä mahdollisina testaajina. Kysyisimme lapsilta sekä nuorilta, millaisen avunsaantikanavan he kokisivat parhaimmaksi ja miten se tavoittaisi mahdollisimman monen. Edellä mainitun projektin voisi toteuttaa yhteistyössä monen eri opiskelija-alan voimin, kuten kasvatus ja sosionomien kanssa.

6.1 Loppupohdinta

Tutkimuskysymykseni oli, mistä lapset ja nuoret seksuaalirikoksen uhrit voivat saada apua seksuaalirikoksen tapahtuessa tai sen jälkeen. Kartoituksen jälkeen tulon tulokseen, että on olemassa useampi kanava, jonka kautta lapset ja nuoret voivat saada apua, mutta yhtä yhtenäistä kanavaa ei ole ja kanavat olivat hiukan haasteelliset löytää.

Aihetta tutkiessani koin, että tämänhetkinen apu keskittyy ennaltaehkäisyyn, joka osaltaan on tärkeä, mutta rikoksia tapahtuu ja olisi tärkeä myös keskittyä, miten apu saadaan sitä tarvitseville. Ennaltaehkäisevä työ kertoo lapsille olla varovainen verkossa, olla laittamatta kuvia verkkoon tai kuvan pyytäjälle sekä olla puhumatta vieraiden kanssa. Tämä osaltaan kääntää vastuun lapselle ja nuorelle. Ei ole koskaan lapsen tai nuoren vastuulla, mikäli hän kohtaa seksuaalista häirintää tai -väkivaltaa.

Olen yllättynyt, miten vaikea aiheesta oli löytää tietoa. Aikuisille tarkoitettua avunantokanavia löytyi huomattavasti helpommin, mutta lasten ja nuorten osalta tiedon etsiminen vaati jo vaivannäköä. Keräämäni tiedot tuntuivat enemmän irrallisilta murusilta, kun ennen kartoituksen aloittamista toivoin löytäväni selkeän kanavan, joka olisi suunnattu lapsille ja nuorille.

Omassa nuoruudessani 2000-luvulla oli hyvin tavallista tyttöjen ja nuorten naisten seksuaalinen häirintä, sitä jopa pidettiin aikuistumisen rituaalina. Meillä nuorilla naisilla ei ollut tietoa, mitä tehdä, kun joku puristaa rinnoista tai pakarasta. Eihän siihen kukaan olisi edes reagoinut, koska se oli vain "peruslääppimistä" ja että näitä lääppijöitä tulisi vain varoa ja kiertää kauempaa. Raiskaus määriteltiin lähinnä väkivaltaisena puistossa tapahtuvana rikoksena vieraan miehen toimesta ja vain näissä tapauksissa neuvottiin ottamaan yhteyttä viranomaisiin, kuten poliisiin. Toivoisin, että tulevaisuudessa lapset ja nuoret tuntisivat paremmin oikeutensa omaan ruumiiseensa ja että heille tarjottaisiin työkaluja hakemaan apua seksuaalirikoksen tapahtuessa joko itselle tai tuttavalle.

Valitsemani aihe on ollut rankka insinööriytyöksi, mutta se on äärimäisen tärkeä niin nykyisille kuin tulevaisuuden lapsia ja nuoria ajatellen. Toivonkin, että tästä insinööriytyöstä on jollekin hyötyä eikä se olisi vain yksi tehtävistä insinööritutkinossa.

Lähteet

- 1 Rubert Mönttinen, 22, jännittää puhelimella soittamista niin paljon, että työpaikan hakeminen tuntuu mahdottomalta. 2022. Verkkoaineisto. Yle. <<https://yle.fi/a/3-12600790>>. Luettu 1.9.2022
- 2 Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta. 2023. Verkkoaineisto. Pelastakaa lapset. <<https://www.pelastakaalapset.fi/kehittamis-ja-asiantuntijatyo/netti-vihje-ja-seksuaalivakivallan-ennaltaehkaisy/tietoa-lapsiin-kohdistuvasta-seksuaalivakivallasta/lapsiin-kohdistuva-seksuaalivakivalta/>> Luettu 03.02.2023.
- 3 Seksuaalirikokset. 2023. Poliisi. Verkkoaineisto. <<https://poliisi.fi/seksuaalirikokset>> Luettu 05.02.2023.
- 4 Seksuaalirikokset. 2023. Poliisi. Verkkoaineisto. <<https://poliisi.fi/seksuaalirikokset>> Luettu 05.02.2023.
- 5 Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta. 2023. Verkkoaineisto. Pelastakaa lapset. <<https://www.pelastakaalapset.fi/kehittamis-ja-asiantuntijatyo/netti-vihje-ja-seksuaalivakivallan-ennaltaehkaisy/tietoa-lapsiin-kohdistuvasta-seksuaalivakivallasta/lapsiin-kohdistuva-seksuaalivakivalta/>> Luettu 03.02.2023.
- 6 Suojaikäraja. 2022. Verkkoaineisto. Terveyskylä. <<https://www.terveyskyla.fi/nuortentalo/nuori-ja-pitkaaikaissairaus/nuoren-sairaus-ja-seksuaalisuus/suojaikaraja>> Luettu 14.03.2023.
- 7 19.12.1889/39. 2023. Verkkoaineisto. Finlex. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>> Luettu 16.03.2023.

- 8 Seksuaalirikokset. 2023. Poliisi. Verkkoaineisto. <<https://poliisi.fi/seksuaalirikokset>> Luettu 05.02.2023.
- 9 Uusi seksuaalirikoslaki. 2023. Verkkoaineisto. Oikeusministeriö. <<https://oikeusministerio.fi/seksuaalirikoslaki>> Luettu 04.04.2023.
- 10 683/1983. 2023. Verkkoaineisto. Finlex. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830683>> Luettu 02.03.2023.
- 11 683/1983. 2023. Verkkoaineisto. Finlex. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830683>> Luettu 02.03.2023.
- 12 683/1983. 2023. Verkkoaineisto. Finlex. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830683>> Luettu 02.03.2023.
- 13 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. 2001. Verkkoaineisto. Aikakausikirja Duodecim. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo92045>> Luettu 12.08.2023.
- 14 Historiaa. 2022. Verkkoaineisto. Terveystieteiden tutkimuskeskus. <<https://thl.fi/fi/thl/tietoa-meista/historia>> Luettu 18.02.2023.
- 15 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. 2001. Verkkoaineisto. Aikakausikirja Duodecim. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo92045>> Luettu 12.08.2023.
- 16 Onko lasten seksuaalinen hyväksikäyttö lisääntynyt?. 2005. Verkkoaineisto. Aikakausikirja Duodecim <<https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2005/20/duo95274>> Luettu 14.03.2023.
- 17 Onko lasten seksuaalinen hyväksikäyttö lisääntynyt?. 2005. Verkkoaineisto. Aikakausikirja Duodecim <<https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2005/20/duo95274>> Luettu 14.03.2023.

- 18 Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. 2016. Verkkoaineisto. Unicef. <<https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>> Luettu 6.10.2023.
- 19 Selvitettyihin rikoslakirikoksiin epäiltyjen määrä laski 8 %. 2023. Verkkoaineisto. Tilastokeskus. <<https://www.stat.fi/julkaisu/clgyvbukxauv60bw0fued3nqh>> Luettu 16.04.2023.
- 20 Ilmoitettujen seksuaalirikosten määrä edellisvuoden tasolla tammi-maaliskuussa 2023. 2023. Verkkoaineisto. Tilastokeskus. <<https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lavoqblx zr0cw1a1v9n4kl>> Luettu 16.04.2023.
- 21 Lapsen houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin eli grooming. 2023. Verkkoaineisto. Pelastakaa lapset. <<https://www.pelastakaalapset.fi/kehittamis-ja-asiantuntijatyo/nettivihje-ja-seksuaalivakivallan-ennaltaehkaisy/tietoa-lapsiin-kohdistuvasta-seksuaalivakivallasta/lapsen-houkuttelu-seksuaalisiin-tarkoituksiin-grooming/>> Luettu 21.06.2023.
- 22 Lapsen houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin eli grooming. 2023. Verkkoaineisto. Pelastakaa lapset. <<https://www.pelastakaalapset.fi/kehittamis-ja-asiantuntijatyo/nettivihje-ja-seksuaalivakivallan-ennaltaehkaisy/tietoa-lapsiin-kohdistuvasta-seksuaalivakivallasta/lapsen-houkuttelu-seksuaalisiin-tarkoituksiin-grooming/>> Luettu 21.06.2023.
- 23 Kuukauden sanat 2019. 2019. Verkkoaineisto. Kotimaisten kielten keskus. <https://www.kotus.fi/nyt/kuukauden_sana/kuukauden_sanat_2019/grooming.29298.news> 21.06.2023.
- 24 Seksuaalirikokset. 2023. Poliisi. Verkkoaineisto. <<https://poliisi.fi/seksuaalirikokset>> Luettu 05.02.2023.

- 25 Grooming on uhka lasten turvallisuudelle. 2019. Verkkoaineisto. Riku. <<https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-3-2019/grooming-on-uhka-lasten-turvallisuudelle/>> Luettu 21.06.2023.
- 26 Grooming lasten silmin -selvitys 11–17-vuotiaiden lasten ja nuorten koke-
masta groomingista netissä. 2021. Verkkotutkimus. Pelastakaa lapset.
Aino Juusola, Tanja Simola, Janita Tasa, Eveliina Karhu & Pauliina Sill-
fors. Luettu 21.06.2023.
- 27 Grooming lasten silmin -selvitys 11–17-vuotiaiden lasten ja nuorten koke-
masta groomingista netissä. 2021. Verkkotutkimus. Pelastakaa lapset.
Aino Juusola, Tanja Simola, Janita Tasa, Eveliina Karhu & Pauliina Sill-
fors. Luettu 21.06.2023.
- 28 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. 2001. Verkkoaineisto. Ai-
kakausikirja Duodecim. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo92045>> Luettu
12.08.2023.
- 29 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. 2001. Verkkoaineisto. Ai-
kakausikirja Duodecim. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo92045>> Luettu
12.08.2023.
- 30 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. 2001. Verkkoaineisto. Ai-
kakausikirja Duodecim. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo92045>> Luettu
12.08.2023.
- 31 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. 2001. Verkkoaineisto. Ai-
kakausikirja Duodecim. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo92045>> Luettu
12.08.2023.
- 32 Miten Google Haku järjestää tietoja. Verkkoaineisto. Google search.
<<https://www.google.com/intl/fi/search/howsearchworks/how-search-works/organizing-information/>> Luettu 19.10.2023.

- 33 Tavoitteena lapsiystävällinen Suomi. Verkkoaineisto. Mannerheimin Lastensuojelun Liitto. <<https://www.mll.fi/>> Luettu 05.09.2023.
- 34 Lasten ja nuorten puhelin. 2023. Verkkoaineisto. Mannerheimin Lastensuojelun Liitto. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/lasten-ja-nuorten-puhelin/>> Luettu 05.09.2023.
- 35 Lasten ja nuorten puhelimen kirjepalvelu. Verkkoaineisto. Mannerheimin Lastensuojelun Liitto. <<https://lasten-ja-nuorten.kirjepalvelu.mll.fi/>> Luettu 05.09.2023.
- 36 Lasten ja nuorten chat. 2023. Verkkoaineisto. Nuortennetti. <<https://www.nuortennetti.fi/apua-ja-tukea/lasten-ja-nuorten-puhelin/lasten-ja-nuorten-chat/>> Luettu 05.09.2023.
- 37 Apua seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan. 2023. Verkkoaineisto. Nuortennetti. <<https://www.nuortennetti.fi/apua-ja-tukea/apua-seksuaaliseen-hairintaan-ja-vakivaltaan/>> Luettu 05.09.2023.
- 38 Haluatko jutella kahdenkesken?. Verkkoaineisto. Nuorten Exit. <<https://nuortenexit.fi/>> Luettu 05.09.2023.
- 39 Mikä on Netari? Suomen suurin nettinuorisotalo. Verkkoaineisto. Netari.fi <<https://www.netari.fi/netarista/>> Luettu 05.09.2023.
- 40 Tervetuloa. Verkkoaineisto. Raiskauskriisikeskus Tukinainen. <<https://www.nettitukinainen.fi/>> Luettu 05.09.2023.
- 41 Tervetuloa. Verkkoaineisto. Raiskauskriisikeskus Tukinainen. <<https://www.nettitukinainen.fi/>> Luettu 05.09.2023.
- 42 Toiminta. 2021. Verkkoaineisto. Poikien talo. <<https://www.poikien-talo.fi/about-us/>> Luettu 05.09.2023.

- 43 Toiminnan tavoitteet. Verkkoaineisto. <<https://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/toiminnan-tavoitteet/>> Luettu 05.09.2023.
- 44 Palvelut nuorille. Verkkoaineisto. Väestöliitto. <<https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/palvelut-nuorille/>> Luettu 05.09.2023.
- 45 Verkkoaineisto. Väestöliitto. <<https://www.vaestoliitto.fi/poikien-puhelin/>> Luettu 05.09.2023.
- 46 Lapsi ja nuori seksuaalirikoksen uhrina. 2019. Verkkoaineisto. Riku. <<https://www.riku.fi/rikoksen-uhrina/lapsi-ja-nuori-rikoksen-uhrina/seksuaalirikokset/>> Luettu 06.06.2023.
- 47 Lapsi ja nuori seksuaalirikoksen uhrina. 2019. Verkkoaineisto. Riku. <<https://www.riku.fi/rikoksen-uhrina/lapsi-ja-nuori-rikoksen-uhrina/seksuaalirikokset/>> Luettu 06.06.2023.
- 48 Sekasin Kollektiivi vastaa nuorten kasvavaan avun tarpeeseen. 2021. Verkkoaineisto. Mieli. <<https://mieli.fi/uutiset/sekasin-kollektiivi-vastaa-nuorten-kasvavaan-avun-tarpeeseen/?ref=ninchat>> Luettu 06.06.2023.
- 49 Sekasin. Verkkoaineisto. Sekasin. <<https://sekasin.fi/>> Luettu 05.09.2023.
- 50 Seri-tukikeskus seksuaaliväkivallan uhreille. 2023. Verkkoaineisto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/apua-ja-palveluja/seri-tukikeskus-seksuaalivakivallan-uhreille>> Luettu 06.06.2023.
- 51 Kun seksuaalisesta väkivallasta on kulunut alle kuukausi. Verkkoaineisto. Terveyskylä.fi. <<https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaaliv%C3%A4kivalta/kun-seksuaalisesta-v%C3%A4kivallasta-on-kulunut-alle-kuukausi>> Luettu 06.06.2023.
- 52 Meistä. Verkkoaineisto. Sua varten somessa. <<https://suavartensomessa.fi/meista/>> Luettu 05.09.2023.
- 53 Suojellaan lapsia kaikelta seksuaaliväkivallalta. 2023. Verkkoaineisto. Suojellaan lapsia. <<https://www.suojellaanlapsia.fi/>> Luettu 28.08.2023.
- 54 #MyFriendToo. 2023. Verkkoaineisto. Suojellaan lapsia. <<https://www.suojellaanlapsia.fi/myfriendtoo>> Luettu 28.08.2023.
- 55 Mikä on tyttöjen talo?. Tyttöjen talo. Verkkoaineisto. <<https://tyttojen-talo.fi/tyttojen-talo>> Luettu 05.09.2023.

Avunsaantikanavat

Liitteet MLL Lasten ja nuorten puhelin

116 111

Ma-pe klo 14:00–20:00 ja la-su klo 17:00–20:00

Lasten ja nuorten chat ma-su klo 17:00–20:00

Nuorten Exit

Etätapaamisen varaus sähköpostitse info@exitry.fi

Yksityisviesti Instagramissa [@nuortenexit](https://www.instagram.com/nuortenexit)

Netari

Netari-chat su-pe 18:00-21:00

Netari WA (WhatsApp) 0503135160. Päivystys WhatAppissa ma-pe klo 17:00-19:00

Nettitukinainen

Kriisipäivystys 0800–97899

Ma-to klo 9:00–15:00, la-su klo 15:00–21:00

Juristipäivystys 0800–97895

Ma-to klo 11:00–16:00

Poikien talo

Seksuaaliväkivaltatyön päivystyspuhelin 050 3211 345

Torstaisin 11:30-12:30

seksuaalivakivaltatyo@loistosetlementti.fi

Väestöliitto

Seksuaalineuvontachat ma-to 14:00-18:00

Poikien Puhelin

Ma-pe 0800 94884 klo 13:00-18:00

Chat ma-to klo 13:00-18:00 ja pe klo 13:00-15:00

Rikosuhripäivystys (Riku)

116 006

Puhelin päivystys ma–pe klo 9:00–20:00

Chat ma-pe 9:00–15:00 ja lisäksi maanantai-iltaisoin 17:00–19:00

Sekasin-chat

Ma-pe 9:00–24:00 ja la-su 15:00–24:00

Seri-tukikeskukset

Kts.liite 2

Sua varten

Ma-pe Instagram, TikTok ja Snapchat

Tyttöjen talo

Seksuaaliväkivaltatyön päivystyspuhelin 050 3211 345

Torstaisin 11:30-12:30

seksuaalivakivaltatyo@loistosetlementti.fi

Suomen Seri-tukikeskukset

Helsingin Seri-tukikeskus
Hämeenlinnan Seri-tukikeskus
Inarin Seri-tukikeskus
Joensuun Seri-tukikeskus
Jyväskylän Seri-tukikeskus
Kainuun (Kajaani) Seri-tukikeskus
Kokkolan Seri-tukikeskus
Kotkan Seri-tukikeskus
Kuopion Seri-akuuttikeskus
Kuusamon Seri-tukikeskus
Lappeenrannan Seri-tukikeskus
Länsi-Pohjan (Kemi) Seri-tukikeskus
Mikkelin Seri-tukikeskus
Oulaskankaan Seri-tukikeskus (Oulainen)
Oulun Seri-tukikeskus
Porin Seri-tukikeskus
Päijät-Hämeen (Lahti) Seri-tukikeskus
Raahen Seri-tukikeskus
Rovaniemen Seri-tukikeskus
Savonlinnan Seri-tukikeskus
Seinäjoen Seri-tukikeskus
Tampereen Seri-tukikeskus
Turun Seri-tukikeskus
Vaasan Seri-tukikeskus

Kuva 1. Seri-tukikeskukset Suomessa. Kuva THL 2023